

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/33033> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Berg, Heleen van den

Title: From BookStart to BookSmart: about the importance of an early start with parent-child reading

Issue Date: 2015-05-19

Summary in Dutch (samenvatting)

‘Loont’ het om kinderen al in hun eerste levensjaar voor te lezen? Meer dan de interactie tussen ouder en kind tijdens het eten, spelen en naar bed brengen, kan voorlezen een stimulans zijn voor de taalontwikkeling. Tijdens het voorlezen blijken volwassenen veel complexere taal te gebruiken dan bijvoorbeeld tijdens spel. In de studies die in het kader van deze dissertatie zijn uitgevoerd, is onderzocht of BoekStart, een project dat ouders aanbeveelt al in de loop van het eerste levensjaar met voorlezen te starten, effect heeft op de taalontwikkeling in het tweede levensjaar. BoekStart is oorspronkelijk ontwikkeld in Groot-Brittannië en varianten op het oorspronkelijke project zijn momenteel in verschillende Europese landen ingevoerd (naast Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Ierland, Italië, Malta, Portugal, Spanje, Servië en Zwitserland) en in een groot aantal landen buiten Europa, waaronder Canada, Nieuw-Zeeland, Japan en Jamaica. In Nederland ontvangen ouders ongeveer drie maanden na de geboorte van hun kind een waardebon voor een BoekStart-koffertje met daarin, naast een boekje en een cd met kinderliedjes, een gratis babylidmaatschap van de bibliotheek. Hoofddoel van mijn onderzoek was te testen of een extensief project als BoekStart voorlezen stimuleert en een stimulans is voor de vroege taalontwikkeling. Een tweede doel was te onderzoeken of de doelgroep - ouders die uit zichzelf weinig voorlezen - bereikt wordt.

Effecten op taalontwikkeling

Ouders die onder invloed van BoekStart vaker voorlezen als de baby 8 maanden oud is, hebben kinderen die hoger scoren op taal. Al na 15 maanden zijn de effecten van een vroege start met voorlezen meetbaar. Hun score op het CDI – een woordenschatstest voor baby’s – is hoger. Op de langere termijn (na 22 maanden) onderscheiden de al vroeg voorgelezen baby’s zich, wellicht als gevolg van het sneeuwbaaleffect, nog meer. Als kinderen door een vroege start met voorlezen beter worden in taal, neemt hun interesse in verhaaltjes, liedjes en rijmpjes toe. Als onder invloed daarvan vaker wordt voorgelezen, blijft hun woordenschat relatief snel groeien.

Deze studie laat ook zien dat temperamentvolle kinderen extra gevoelig zijn zowel voor de positieve als negatieve kanten van de omgeving. In tegenstelling tot hun minder temperamentvolle leeftijdgenoten profiteren zij het meest van BoekStart maar vallen hun prestaties sterk terug als voorlezen geen deel uitmaakt van hun dagelijks dieet. Deze bevinding bevestigt hoe belangrijk het is bij evaluatie

van interventies rekening te houden met de mate waarin kinderen gevoelig zijn voor omgevingskenmerken. In de groep als geheel zijn de gemiddelde effecten van de interventie weliswaar significant maar laag. In de meest gevoelige groep, daarentegen, zijn de effecten van BoekStart op taalontwikkeling vrij sterk ($0.5 sd$).

Worden doelgroep ouders bereikt?

Ouders van temperamentvolle kinderen blijken ook vaker mee te doen met BoekStart. De kans dat deze ouders reageren op de uitnodiging en het BoekStart-koffertje ophalen is vijf keer groter dan de kans dat ouders van minder moeilijke kinderen meedoen. Wellicht zoeken deze ouders via deelname aan het BoekStart-project oplossingen voor de problemen die ze in de dagelijkse omgang met hun kind ervaren.

De problemen in de omgang met het kind bestaan niet alleen in de perceptie van ouders maar blijken eveneens als we kijken naar het feitelijk taalgebruik. Met een apparaatje (Language Environment Analysis - LENA) zijn kenmerken van de taalomgeving van het kind geregistreerd. De uitkomsten bleken sterk gerelateerd te zijn aan de score op de temperamentlijst en even als de temperamentlijst deelname aan BoekStart te voorspellen. Ouders zijn eerder geneigd het BoekStart-koffertje af te halen wanneer de verbale interactie volgens de LENA-registraties extreem hoog of laag is: ouders met een extreme score halen het koffertje drie keer vaker op dan ouders met een gemiddelde score.

Ouders met een mbo-opleiding of lager signaleren even vaak problemen in de dagelijkse omgang met hun kind als hogeropgeleiden als ze een vragenlijst over het temperament van hun kind invullen, maar verbinden daar minder vaak consequenties aan door BoekStart aan te grijpen om de verbale interactie met hun kind te verbeteren. Slechts 13% van de laagopgeleide ouders haalt het BoekStart-koffertje af bij de bibliotheek, terwijl dit percentage bijna drie keer hoger is onder hoogopgeleide ouders. Ouders met een laag opleidingsniveau gaan dus veel minder vaak op zoek naar tips en trucs dan ouders uit hoogopgeleide gezinnen wanneer ze de omgang met hun kind als moeilijk ervaren. Laagopgeleide ouders constateren wel dat er problemen zijn in de omgang met hun kind, maar zij voelen minder urgentie om de interactie te verbeteren. Wellicht zijn deze ouders minder goed geïnformeerd over de consequenties van deze problemen voor de taalontwikkeling van hun kind.

Aanbevelingen

De studie toont het grote belang van projecten als BoekStart aan. Vooral ouders die de omgang met hun baby als moeilijk ervaren, zijn geneigd om voorlezen uit

te stellen naar later als hun kind gemakkelijker in de omgang is. Uit dit onderzoek blijkt dat kinderen daardoor al na 15 maanden een achterstand hebben opgelopen die in de periode daarna alleen maar groter wordt. Projecten als BoekStart zijn nodig om de omgeving voor temperamentvolle kinderen te optimaliseren. De effecten van BoekStart zijn in deze groep opmerkelijk hoog ondanks het extensieve karakter van de interventie.

De bevinding dat BoekStart vooral een bron van inspiratie is als ouders de interacties met hun kind als problematisch ervaren, heeft echter wel consequenties voor BoekStart. Er moet rekening mee gehouden worden dat veel ouders die advies vragen aan bibliotheekmedewerkers of die meedoen aan workshops, de verbale interactie met hun kind als problematisch ervaren. Adviezen moeten op deze groep ouders worden afgestemd.

Ouders met een mbo-opleiding of lager onderkennen weliswaar even vaak als hoger opgeleide ouders dat hun kind moeilijk in de omgang is, maar deze ouders doen desondanks niet mee met BoekStart. Misschien zijn deze ouders minder overtuigd van de noodzaak van verbale interactie met hun kind. Medewerkers van consultatiebureaus zouden deze risico-ouders nog meer moeten aanmoedigen tot deelname aan BoekStart dan nu al gebeurt. En wellicht is voor risicogroepen een actiever beleid aan te bevelen, waarbij ouders ervan overtuigd worden dat de kwaliteit en kwantiteit van verbale interactie binnen hun gezin tekortschiet en daardoor het risico op taalachterstanden wordt vergroot.

Het verdient ook aanbeveling om op meerdere momenten een BoekStart-koffertje aan te bieden om de kans te vergroten dat ouders op een van de oproepen reageren. Op termijn kunnen zo (nog) grotere effecten op taalontwikkeling bereikt worden.

